

Szakmai konferencia és kerekasztal-beszélgetés

Esztergom, 2015. október 9.

Köszöntő

Dr. Urbán László, a Magyar Suzuki Zrt. vezérigazgató-helyettese

Tisztelettel köszöntök minden kedves megjelentet. Nem szánok hosszú beköszöntőt mondani, csupán egy közhellyel kezdeném, ami viszont látható a Suzuki honlapján is a megfelelő helyen, nevezetesen hogy „a befektetés a jövőbe egyenlő az oktatással”. Mondhatnám azt is, hogy az oktatás segítése vagy az oktatásba történő befektetés viszont akár közvetlen profittermő, termelő befektetésként értelmezhető egy konkrét vállalat életében. Bár tudjuk, hogy ez egy nagyon hosszú távú befektetés, de biztos állíthatom, hogy nagyon is megéri. Különösen megéri ma Magyarországon, amikor a munkaerőnek a szakképzettség hiányában egyre kisebb esélye van arra, hogy jól elhelyezkedjék, hiszen a modern gazdaság, az ipar egyre magasabb képzettségi szintet igényel.

A Magyar Suzuki Zrt. oktatási intézmények tucatjaival áll ilyen és hasonló kapcsolatban, ez az úgynevezett CSR, vagyis a társadalmi felelősségi kapcsolatrendszerének része, ami elsősorban, de nem kizárólag Esztergomra és környékére koncentrálódik. Mi a Magyar Suzuki Zrt. elmúlt csaknem negyedszázados történetében nagyon fontosnak tartottuk, hogy a kiművelt emberfők lehetőleg minél nagyobb sokasága legyen Esztergomban és környékén, és persze végeredményben Magyarországon!

Bevezető

Pölöskei Gáborné, az Emberi Erőforrások Minisztériuma helyettes államtitkára

Mindenkit nagyon sok szeretettel köszöntök. Jók ezek a tanácskozások. Azért jók, mert van mit megvitatnunk, van miről beszélünk: megint a gyerekeinkről és a munkánkról beszélhetünk. Amikor elmegyünk bárhova is együtt kirándulni, ha észrevettük, valahol mindig a munkáról beszélünk, és mégis jól érezzük magunkat. Az óvónők a munkájukat hivatásként élik meg.

A köznevelésnek nagyon sok szegmense van; teljesen bátran tudom állítani, hogy a köznevelési rendszerünknek a legbiztosabb pontja az óvodai rendszer, ami rettentően fontos dolog. Azért fontos, mert erre tudunk építkezni. Bármilyen épületről is van szó, ha rosszak az alapok, bizony a ház könnyen összedől. Az óvodai rendszer talán azért a legstabilabb, mert az óvónők nem akarnak többet és mást: a hivatásukat akarják teljesen betölteni, és ez a dolog lényege, ez a hivatás a kicsi gyerekről szól.

Hogy mennyire fontos az Önök munkája, az is mutatja, hogy az óvodai nevelést kötelezővé tették, a beóvodázás hároméves kortól most már törvényi szinten kötelező Magyarországon, ami rendkívül fontos. Egyetlen egy gyerek se vesszen el az eltérő szociokulturális háttér miatt. Tehát azok a hátrányokat, amelyek a társadalomban benne vannak, leginkább az iskolarendszernek kellene helyrehozni. Az óvodák ebben talán jobban működnek, iskoláknak helyenként van mit tanulni tőlük.

Maga a téma és a kerekasztal-beszélgetés is azt mutatja, hogy nem akarnak elmenni a problémák mellett, hanem nyitottak, kíváncsiak, és az, hogy péntek délután ennyien összejöttek, feltétlenül az elhivatottságot mutatja. Nagyon jó tanácskozást kívánok Önöknek!

Az óvodai nevelés komplexitása nemzetközi környezetben
Paragi Ébel Emese, a Feketerigó Alapítvány kuratóriumi elnöke

Nagy szeretettel köszöntök mindenkit a Suzuki Óvodai Nap alkalmából megrendezett konferencián; nagyon szépen köszönjük a meghívást. Nagyon jól esett nekünk, óriási élménnyel gazdagodtunk már a délelőtti folyamán is. Külön köszönöm, hogy azon a programon is részt vehettünk. Paragi Ébel Emese vagyok, a Feketerigó Alapítvány kuratóriumi elnöke. Ez az alapítvány tartja fenn az Under the Rainbow Nemzetközi Óvodát, amely 2009-ben nyitotta meg kapuit. Az alapítvány 2011-ben vette át az óvoda fenntartását és működését.

Az óvoda a hetedik tanévét kezdte meg idén, reméljük, hogy ezt az évet is olyan sikeresen fogjuk zárni, mint az előző hatot. Az óvodában nemcsak magyar gyerekeket látunk el, hanem olyan külföldi családok gyerekeit is, akiknek a szülei valamilyen okból – ez általában a munkavégzés – hosszabb ideig tartózkodnak nálunk, ezért nem feltétlenül a magyar önkormányzati óvodákat választják, hanem olyan helyet, ahol a gyerekek angol nyelven tudnak nevelődni, tanulni.

Az óvodai nevelés komplexitásáról fogok beszélni. Tulajdonképpen két-három olyan tényezőt emelnék ki, ami némileg megnehezíti az életünket egy magyar egynyelvű óvodához képest.

Az egyik tényező logikusan adódik abból, hogy a gyerekek sok országból érkeznek hozzánk. Több kultúrával és többféle anyanyelvű gyerekekkel találkozunk, ráadásul a gyerekek 70-90 százaléka, amikor nálunk óvodát kezd, nem beszéli az angol nyelvet, hanem kizárólag a saját anyanyelvét. Az óvónők számára ez az egyik legnehezebb időszak, hiszen nemcsak a beszoktatás a problémáival kell szembesülniük, hanem azt a kezdeti időszakot is meg kell oldaniuk, ameddig a közös beszédnyelv kialakul.

Nehéz és érzékeny pontja ez a gyerekek életének, hiszen nemcsak a költözés viseli meg őket lelkiileg, hanem az is, hogy bekerülnek egy olyan helyre, ahol nem értik a beszélt nyelvet. Ilyenkor kis trükkökhöz tudunk folyamodni. Az egyik ezek közül az azonos napirend. Ez minden óvodában fontos, nálunk egy kicsit még fontosabb, hiszen maga az óvodai napirend segít lefelől a gyerekeknek eligazodni a mindennapokban. Fogja tudni követni, hogy mi zajlik, mit várhat, mi is történik éppen vele – ezért szigorúan ragaszkodunk hozzá, hogy a napirendet lehetőség szerint ne bolygassuk, főleg a legelejen, amíg kialakulnak a szokások és a csoporton belüli rutinok.

A másik eszköz, amivel az óvónők igen gyakran élnek, hogy óvodakezdekor lejegyzetelik maguknak a legfontosabb kifejezéseket a gyerek anyanyelvén: „Szomjas vagy-e?”, „Éhes vagy-e?”, „Kell-e pisilni?”, stb. Igen fontos, hogy „Anyá mindjárt jön!”. A gyerekek, akik a csoportba járnak, nagyon édesek ilyenkor, egymás kis barátai lesznek, átve-

szik a nyelvi fordulatokat. Bár igazából nem értik őket, pontosan tudják, mi miről szól.

A legszebb példa erre az a Kata kolleganóm csoportjába járó kislány, aki Lengyelországból költözött tavaly hozzánk. Egy kukkot sem beszélt abban az időben angolul, és nagyon sokat sírdogált. Az egyébként cserfes kislány számára nagyon furcsa volt a szituáció. Sokszor mondtuk neki, hogy: „Nie płacz Karolinka, mama przychodzi”, azaz „Ne sírj, Karolinka, anya mindjárt jön”. Ezt aztán két hét elmúltával a teljes csoport skandalta. Valahányszor Karolinka elkezdett sírni, odamentek a gyerekek, hogy „Nie płacz Karolinka, nie płacz”.

Ezek a gyerekek hozzá vannak szokva ahhoz, hogy költöznek, illetve új gyerekek társulnak be a csoportba, és pontosan emlékeznek, milyen retentív érzés volt, amikor ők nem értették a nyelvet, és ők sírtak.

Egy másik gyakran használt eszköz, hogy a pedagógus segítséget kér az angolt már beszélő gyerekektől. Japán tud fordítani a japánnak, francia a franciának, holland a hollandnak. Erről szól ez a [húsz másodperces kis videó](#).

A látott az esetben nem tudtuk eldönteni, hogy olvasni vagy színezeni szeretne-e a kislány; egész egyszerűen megkértük kis japán társát, kérdezzé meg, melyiket választja. Ez egy nagyon jól működő dolog, és motivációt is ad, hiszen a gyerek látja, hogy lám, ő is ott kezdte, ahol én, és most már ő tud nekem segíteni. Ilyenkor irigykedni szoktunk, hogy ők öt-hatévesen hova eljutnak, nekünk meg felnőttként ugyanez mennyi időbe telne... Természetesen sokkal ügyesebbek, mint mi!

Az idegen nyelven való oktatás persze azon a ponton is nehézségbe tud ütközni, hogy a pedagógusoknak a munkájuk tervezésénél nagyon oda kell figyelniük, hogy ne csak életkor szerint tervezzék a foglalkozásokat, hanem vegyék figyelembe azt is, hogy az adott csoport milyen nyelvi szinten áll. Minden egyes foglalkozást úgy kell megoldani, hogy segítse az alapszókincs elsajátítását, a nyelvi struktúrák rögzülését, és a gyerekek lehetőség szerint már a szituációból megértsék, éppen mi zajlik. Ez kezdetben nagy kihívás, sok felkészülést igényel.

Mindennapjainkban az óvodai nevelés rendszerének különbsége is tetten érhető. A hozzánk járó gyerekek egy része magyar, a többiek máshonnan érkeznek. Ők nagy valószínűséggel a nemzetközi rendszerben tanulnak tovább. Itt már eleve különbség adódik, hiszen a magyar óvodai nevelésben az iskolaérettség teljesen más felkészülést igényel, mint egy angolszász rendszerben. Tőlünk ez azt kívánja, hogy a két óvodai nevelést valamilyen szinten ötvözni próbáljuk.

Az alapok persze ugyanazok, hiszen minden gyerekeknek ugyanazokon a fejlődési szakaszokon kell keresztül menni ahhoz, hogy az iskolában később

megfelelően tudjanak teljesíteni. Csak az utolsó pillanatban próbáljuk meg az iskolai előkészítést szétválasztani, mégis oda kell figyelni, hiszen nem ugyanazzal fognak találkozni hatévesen, az első osztályban a magyar iskolában, mint amivel az angolszász rendszerben.

Fontos különbség például, hogy az angolszász rendszerben 4-5 éves korban nem az írás-olvasás előkészítéséről beszélünk, hanem magáról az olvasás tanításáról, ami nálunk az óvodában nem szerepel. Ezt nekünk kell megoldani, nehogy a tőlünk

elbúcsúzó gyerekek lemaradjanak. Azzal próbáljuk őket segíteni, hogy biztos alapra helyezzük a nevelésüket, ami segíti és támogatja őket a továbbiakban.

Ilyen nagyon fontos alap a megfelelő mozgásfejlődés és mozgásfejlesztés. Tudjuk, milyen sok múlik ezen: az írás, az olvasás, a kommunikációs készségek az iskolában. Ez az a terület egyébként, amiben Magyarország nagyon jól teljesít. Galambos Kata kolléganőm erről fog beszélni a következőkben.

Óvodai nevelés és mozgás

Galambos Katalin, az Under the Rainbow Nemzetközi Óvoda pedagógusa, jógaoktató

A mozgásról fogok beszélni. Én gyerekjóga-oktató is vagyok, amellel hogy óvodapedagógus.

A mozgás fejlesztése azért különösen fontos óvodánkban, mert a nemzetközi rendszerekben, a külföldi óvodákban eltérő szemléletű testnevelés van, ami nem fektet a magyarországihoz hasonló hangsúlyt a mozgás fejlesztésére. Ezzel szemben Magyarországon már az óvodai nevelés 1996-os országos alapprogramja a mindennapi mozgást jelölte ki útmutatóul. A gyakorlat nem egészen ezt mutatja: nagyon sok helyen heti egyszeri testnevelés van, illetve napi 10-15 perces kisebb tornák. A 10-15 perc sajnos nem elég, komoly élettani hatást nem lehet vele elérni. Jógaoktatóm, Horváthné Csiki Mariann azt mondta, hogy ez olyan, mintha feltennénk egy nagy fazék vizet főni, és mindig lehúznánk a tűzről, mielőtt felforr.

Körülbelül 20-25 perc mozgásra lenne szükség naponta. Óvodánkban nem minden nap van külön testnevelés, de különböző mozgásokat végzünk. Visszük a gyerekeket teniszezni, van természetesen hagyományos testnevelés-foglalkozás vagy gyerekjógaóra, illetve van a bullyproof, az önvédelmi tanfolyam, amiről majd később lesz szó.

A mozgás során, illetve a mozgás érésevel a gyermekek idegrendszere egyre is érettebbé válik. Az idegpályák megfelelő kapcsolódásának megteremtéséhez nagyon fontos a mozgás. Sajnos nagyon sok a mozgáséretlen gyermek. Ennek oka nyilván az, hogy a gyerekek keveset mozognak, nem másznak fára vidéken a nagymamánál, nem járnak mezítláb, mindenhova autóval viszik őket. Ez nálunk különösen igaz, hiszen nincs az óvodában egyetlen olyan gyermek sem, akit tömegközlekedéssel hoznának. A tévé, a tablet, a számítógép hatását is említeni kell. Sajnos nagyon sok olyan gyermek van, akiről azt gondolják a szülők, hogy esetükben semmifajta mozgáséretlenségről nincs szó, hiszen a gyermek fut, szalad, nagyon jó a téri tájékozódó képessége. Mégis előfordulhat éretlenség: ha testi ereje van, még nem jelenti azt, hogy érett!

A mozgáséretlenséget igyekszünk kiszűrni, illetve a testnevelés és a jóga során fejleszteni. A sok

mozgás nem mellesleg boldogsághormonokat is termel. Jógaoktatóm azt mondta, hogy aki nem tud sánta rókázni – a két kéznek együtt kell mozognia, és az egyik láb a levegőben van, úgy kell ugrálni –, az nem iskolaérett. A sánta róka nagyon összetett, szét kell választani a kéz és a láb mozgását. Ez egyébként valóban nagycsoportos feladat, nagyon sok gyerek nem tudja megcsinálni. Találkoztam olyan elsős, másodikos iskolással, akinek tanulási problémái voltak, és nem tudott sánta rókázni.

A gyakorlat során a fülben lévő folyadékot mozgatjuk, a három félkörös ívjáratot ingereljük, vagyis a vesztibuláris idegrendszert. Ezáltal fejlődik az idegrendszer, az egyensúlyérzék, illetve az összes többi mozgás. Sokan mondják, hogy sétáltassuk végig a gyereket egy felfordított padon vagy egyenes vonalon. Hát ez nem fejleszti! Az fejleszti, ha mozgatjuk a vizet. Képzeld el egy üveg vizet. Mitől mozog benne a folyadék? Attól, hogy ugrálunk, pörgünk, forgunk, hogy a földön gurulunk.

Mi megengedjük a gyerekeknek, hogy guruljanak az udvaron, a földön. Nagyon fontos, hogy különböző ingerek ériék őket. Trambulinozunk, van kis trambulinunk, a földön gurulunk, pörgünk, forgunk, csepphintánk is van, ezek mind nagyon fontos mozgásformák. Nem baj, ha koszosak lesznek, ezért van az udvari öltözék. Gergely Ildi, oktatóm az ELTE óvóképző karán, aki a testnevelésmódszertan anyja Magyarországon, azt mondta, hogy nincs rossz idő, csak rossz öltözet, tehát a gyerekeket bármikor kivihetjük, és az udvaron tartatunk foglalkozásokat.

Azt is mondta, hogy mindent-mindent „tegyünk játékba”. A jóga is ilyen: nemcsak hogy játékba, de mesekeretbe szoktuk foglalni a jógaórákat. Minden jógaóra egy-egy történet, segítünk például hazatalálni az elveszett kisállatnak, segítünk a kis hableánynak megtalálni elveszett gyöngyeit, vagy elmegyünk Afrikába és megnézzük a most született kisoroszlánokat, vagy segítünk elmenekülni a vulkán elől a kis állatoknak.

Egy jógaórán körülbelül 25-30 ászanát végzünk el kb. 30-45 perc alatt. A kisebbekkel fél órával kezdjük, a nagyobbakkal már 45 perc egy óra. Le-

felé néző kutya, béka, oroszlán, krokodil, nyuszi, elefánt, kobra, mindenféle van benne. Az ászának mellett légzőgyakorlatokat is végzünk, van benne relaxáció, illetve ami nem jóga, de járás, ugrás, kúszások, mászások – ezeket mind beletesszük a jógaórába. És van még egy nagy mozgásos játék a jógaórák végén.

A jógaászanák egyébként nagyon sok mozgásfejlesztő módszerben szerepelnek, ebben tényleg élen jár Magyarország. Van Dévény Annánk, van

Pető Intézetünk, van TSMT, BSGH alapozó terápia. Éltem Írországból is, láttam a kinti rendszert: nincs mozgásfejlesztés – nekünk különösen fontos, hogy ezt végezzük.

Még egy gondolat: Miközben jógázunk és mozgunk, a nyelvet is tanuljuk, hiszen a gyerekek egy-egy mozgáshoz hozzákötik a szavakat, sokkal könnyebben rögzítik, ami a jógaórán elhangzik. Béka, oroszlán, kígyó – ezt szinte minden gyerek tudja nálunk!

Töbnyelvű óvodai környezet

Asuka Nakano, az Under the Rainbow Nemzetközi Óvoda pedagógusa

Óvodánkban különböző országokból jött gyermekek vannak, én elsősorban a japán gyermekekről fogok beszélni.

Mindenekelőtt a legtöbb japán gyereket összezevarja az angol nyelvű környezet, nem értik, mit mondanak a tanítók, nem tudják, mit kell saját maguknak mondaniuk. Ráadásul szőke és barna hajú, zöld és kék szemű gyerekek veszik őket körül, akik mások, mint ők maguk. Azok a síró gyerekek, akik nem tudnak tőlem elszakadni, bizonyára úgy érzik magukat, mintha legalább is a világűrbe lökték volna ki őket. Ott van például a Japánból idén nyáron érkezett négyéves Marina, aki, ha én bent vagyok a teremben, rajzolgat, játszik a barátaival, de ha elhagyom a termet, sírva a szoba sarkába vonul, és nem csinál semmit. Még ha szólok is neki, hogy nincs semmi baj, mindjárt visszajövök, akkor is elszomorodik.

Természetesen nem minden japán gyerek ilyen. A gyermekek személyisége nagymértékben közrejátszik, de sok japán gyerek van úgy, hogy még ha értik is, amit angolul mondanak nekik, nem igazán tudnak szavakkal válaszolni. Félénkek az angoljuk miatt. Úgy érzem, sok az olyan gyermek, aki nem magabiztos a más országokkal jött gyerekekkel szemben. A négyéves Sino, annak ellenére hogy nem beszélget sokat angolul, mindig lefordítja japánra és továbbadja a többi gyerekeknek, amit a pedagógus mond.

Én magam mindig japánul beszélek a gyerekekhez. Ők is boldogok, hogy mondhatnak bármit, megértik őket, és vidáman beszélgetnek. Anyaként is úgy vélem, az angol nyelvű oktatás mellett fontos az anyanyelv, és tanítanunk kell a japán lelkületet is. Éppen azért, mert távol vannak a hazájuktól, fontos éreznük, hogy japánok.

Szeretném azt is, ha megtapasztalnák a tanítókkal és a barátokkal együtt játszva, hogy milyen vidám a japán nyelv, illetve azt, hogy ha angolul és japánul is tudnak beszélni, még több barátjuk lehet.

Ezért heti egyszer összegyűjtöm a japán gyerekeket, és beiktatunk egy japánórát is. Együtt éneklünk japán dalokat, képes kártyákról és képeskönyvekből olvasok nekik, japánul magyarázva készítünk sok mindent, amit mindenki nagyon élvez.

Ezenkívül japán dolgokat is használunk az osztályban. Egy befelé forduló személyiségű kisfiú például nagyon szereti a járműveket. Amikor behozott egy játék sinkanszent (gyorsvonalat), mindenkinek meséltünk a sinkanszenről, amitől a fiúk nagyon jókedvűek lettek. Ráadásul a kisfiú sok új barátot is szerzett.

Gyakran merül fel a kérdés, hogy ezt vagy azt hogy mondjuk japánul. Mostanra már minden gyerek tudja japánul mondani, hogy mentőautó, tűzoltóautó, rendőrautó, gyorsvonal, vagy medve, nyuszi és köszönöm. Nemcsak japánul, de magyarul és franciául is szoktuk kérdezni: „Ezt hogy mondjuk?”.

Így bontakozik ki napról napra egy kisebb nemzetközi tapasztalatcsere. Marina, aki mindig sír, ha nem vagyok mellette, a minap tartott nemzetközi napon jukatát viselt. Egy francia kisfiú, amint meglátta őt, rögtön felkiáltott: Milyen gyönyörű! Ennek persze a kislány is nagyon örült. Így tanítjuk mindenkinek a csoportban, hogy bár mindenki más, mindenki jó és mindenki szép.

Marina, aki eddig nem szeretett oviba járni, újabban állítólag már azt mondja anyukájának, hogy mennie kell az oviba, mert várja a francia kisfiú. Egy kis segítséggel megnyílik a gyermekek előtt a világ. A pedagógusok feladata az, hogy megadják ezt a kis segítséget. Ha a gyerekek tudnak a barátaikkal játszani, vidám lesz az ovis élet. Ha megszeretik a barátaikat, egyre több mindent akarnak velük közölni, így, miközben minden erejükkel azon vannak, hogy elmondjanak valamit, játszva fejlődik az angoltudásuk is.

Marina számára sincs már messze a nap, amikor egy idegen országban is élvezni az ovis életet!

Gyere, állj mellém!

Kovács Erika óvodapedagógiai szakértő

Nagyon izgalmas a téma, amibe belekezdünk, és aminek egy szegmensét láttuk előbb az óvodapedagógiai bemutatóban. Egy bizonyos szempontból érzékeltük, mennyire komplex az óvodai nevelés; én most arra hívok mindenkit, pár gondolat erejéig nézzük meg, hogy ez a komplexitás rendszerszerűen mit jelent, és nézzük meg azt is, mi az mód, amivel ezt a sokszínűséget, fenntartótól függetlenül, más óvodákban is alkalmazni tudjuk.

Azzal kezdeném, hogy a magyar óvodai rendszer nem szelektív. Azért nem, mert nem tud az lenni: háromévesen, amikor a gyerek bekerül az óvodába, nem tudjuk még igazán, hogy ő milyen. A fejlődés üteme nem látszik még egyértelműen. Nem tudjuk, milyen tanulási tempójú kisgyereket vettünk fel. Nem tudjuk, milyen személyiségjegyekkel rendelkezik, nem ismerjük a családi hátterét, nem tudjuk pontosan megmondani róla, hogy pl. autisztikus tünetei vannak-e, vagy autista. Nem látjuk az esetleges értelmi lemaradásokat, és nem ismerjük azokat a szociális hátrányokat, amikkel megérkezik háromévesen az óvodába.

Ez az az alaphelyzet, amivel minden óvodapedagógus találkozik, fenntartótól függetlenül. Teljesen mindegy, hogy milyen típusú óvodában kezd pályafutását. Ott van egy gyerekcsoport, ott van egy egész óvodányi gyerek... de milyen is ez a gyerek? Hogyan is kezdünk hozzá?

Az inkluzív nevelés nem újdonság az óvodapedagógusok számára. Az 1971-es programtól kezdve egy fejlődési folyamatot élünk át. Nem kampányszerűen kezdtünk el inkluzívan nevelni, hanem ez maga a fejlődés, az óvodapedagógia fejlődéstörténete.

Az óvodapedagógusnak folyamatosan helyzeteket kell megoldani. Újabb és újabb problémahelyzeteket, amikre nincs kitalált rendszer. Azt tudjuk szem előtt tartani, hogy a kisgyerek, aki ránk van bízva a csoportban, eljusson a lehető legmagasabb fejlettségi szintre.

Sokféleképpen szoktuk definiálni, hogy mit jelent az inklúzió, az inkluzív nevelés. Leginkább azzal a fogalommal szoktuk helyettesíteni, hogy „befogadó pedagógia” – de az inklúzió ennél sokkal több, számos összetevője van.

Azt mindenféleképpen szeretném kiemelni, hogy több mint a befogadás. Egy olyan pedagógiai légkörnek a megteremtését jelenti, amiben mindegy, hogy szociális hátránnyal érkezik-e egy kisgyerek – ebből nagyon sok van jelen pillanatban az intézményeinkben –, mindegy, hogy vannak-e nyelvi, kulturális vagy egyéb problémái. Nem gond, ha pl. autisztikus tüneteket mutat. Nagyon sokszínű ez a rendszer, nagyon sokszínű a helyzet, amivel találkozik az óvodapedagógus, és ezt a sokszínűséget próbálja meg az inklúzió kezelni egy eltérő pedagógusattitűddel, másfajta rendszerrel.

Mindig érdekes kérdés, hogy önkormányzati óvodák esetében hol van a mérték. Az előadásnak ezen a pontján az óvodapedagógusok kérdezni szokták, hogy tisztában vagyok-e azzal, hogy harminc gyerek van egy-egy óvodai csoportban – hogyan lehet biztosítani a feltételeket? Ez egy másik kérdés. A törekvés az, hogy befogadó környezetet hozzunk létre a saját intézményünkben. Akár önkormányzati, akár alapítványi, akár magánfenntartású. Ha önkormányzati, akkor milyen típusú gyerekeket nevel? Lakótelepi környezetben van-e, vagy családi házasban? Nagyon sokat jelentenek igazából ezek a dolgok is.

Tehát az inkluzív nevelés nagyon egyszerűen megfogalmazva az egyenlő esélyeknek a megteremtése. Az óvodapedagógus számára nem jelent mást, mint folyamatosan, egy időben biztosítani a különféle feltételeket a gyerekeknek.

Ez az óvodai nevelés országos alapprogramja alapján párhuzamos tevékenységeket jelent. Jelenti azt, hogy tisztában vagyok vele folyamatosan, amikor felkészültem a napi tevékenységre, hogy abban a tevékenységben kit, milyen módon szeretnék fejleszteni, és ki milyen arányban fog tudni részt venni. Magyarán a saját ütemében lesz képes felkészülni az iskolára, oly módon, hogy azokat a képességeit fejlesztem, amelyek az iskolában alkalmassá teszik arra, hogy meg tudjon tanulni írni és olvasni.

Lebegjen a szemünk előtt, hogy egy óvoda akkor tudja a legtöbbet tenni, ha olyan körülményeket tud biztosítani, amelyekben a gyerekek jól érzik magukat, és fejlődni is képesek.

Egyetlen egy elemet emelek ki, és ebben nem változott semmi: A játék alaptevékenysége az óvodás gyerekeknek. Nem a különféle foglalkozások megtartásán van tehát a hangsúly, hanem a játékon, és a játékba ágyazott fejlesztő eljárásokon. A játék lesz a terepe az inklúzióknak, amiben megvalósul a pedagógiai folyamat.

Inklúzió, integráció, differenciálás – nagyon gyakran keverednek ezek a fogalmak. Milyen viszonyban vannak egymással? A legtágabb halmaz az inklúzió, mert az maga a szemlélet, a befogadásnak a szemlélete. Egy szűkebb szegmens az integráció, ami egy szervezési mód, a kialakult helyzetnek a kezelése, amikor értelmi fogyatékos gyereket integrálok, amikor cigánygyerekek integrációjáról van szó, vagy más típusú integrációról. A differenciálás pedig maga a módszer az óvodában, az óvodai nevelésben, hogy hogyan tudom megvalósítani az egyénhez igazított fejlesztést.

Ami azt jelenti, hogy vannak, akik egy kicsit jobb képességűek, és őket félreültem, és ők majd más feladatot kapnak. A differenciálásnak sokkal tágabb az értelme, hiszen figyelem a gyerek életkorát, fejlettségét, ehhez választom a tevékenységet,

és ehhez választom meg az aktuális módszereket – ami nem más, mint maga a differenciálás. Mert addig, amíg a kisgyerek nem tudja megfogni a ceruzát, hiába akarok vele rajzoltatni. Amíg nem ismerkedik meg az eszközökkel, mert ő olyan környezetből érkezett, ahol nincs ilyen. Pedig ugyanabba a csoportba jár, amibe az a kislány, akit kiállításról kiállításra hurcolnak a szülei, a legjobb rajzeszközei vannak, és nagyon szeret rajzolni.

Ezt a sokszínűséget kell ötvözni az óvodában, és pontosan erről szól az óvodai nevelés országos alapprogramja. Erről az inkluzív pedagógiai szemléletről, aminek része az integráció. Inklúzió létezik igazából integráció nélkül is, de integráció inklúzió nélkül nem létezhet.

Sokféleképpen gondolkozhatunk az óvodapedagógiáról. Siránkozhatunk azon, hogy a gyerekek nem ilyenek voltak húsz, tíz vagy akár öt évvel ezelőtt. Ezek szokványos felvetések egy-egy képzés vagy a műhelyfoglalkozások alkalmával. Maradhatunk ebben az állapotban is, de kicsit előremutatóbb, ha pedagógusi kompetenciáinkat nézzük, amiknek az összetevői az ismerettudás, a képesség és az attitűd.

A befogadó nevelés, az inkluzív nevelés szempontjából az attitűd az, amivel a legkevésébbet foglalkozunk, talán mert kognitív módon nem megragadható. Hogyan tudom a pedagógusi attitűdömet fejleszteni, hogyan tudom annak a szolgálatába állítani, hogy valóban meg tudjam valósítani az intézményemben az inkluzív nevelést, miközben én is épen és egészségesen maradok? Mert erre van a legnagyobb szüksége a gyerekeknek: hogy ép, egészséges lelkű pedagógusok vegyék őket körül.

Évek, évtizedek óta beszélünk róla, lassan érdemes lesz komolyan venni, hogy változnak a pedagógusi szerepek. Változik az óvodapedagógus szerepe is. A mostani szülők, a most óvodáskorú gyerekeknek a szülei mennyivel több támogatást igényelnek, mint évekkal ezelőtt! Ebben mindenkinek van tapasztalata. Aztán látjuk azt a fajta szerepet is, hogy a hároméves gyerek – magyar anyanyelvű gyerek – alig tud beszélni, amikor belép az óvodába. Tudjuk ennek az okát. Más típusú szerep lett az óvodapedagógusi szerep.

Jajveszékelhetünk még hosszan azon, hogy milyen jó volt ekkor, akkor meg amakkor, de a mi tudásunk, a továbbképzéseink és minden abba az irányba mutat, hogy képesek vagyunk a változásra. Képesek vagyunk rá, hogy olyan adaptív és reflektív pedagógussá váljunk, aki képes a saját maga tevékenységét is objektív szemmel nézni, képes erre visszacsatolni, és képes ezt az óvodai nevelőmunkája során pozitív irányba fordítani. Mit jelent ez nagyon egyszerűen? Azt jelenti, hogy képes arra, hogy ha nem is hagyja figyelmen kívül a külső környezeti hatásokat, de megtalálja azokat a módszereket és eljárásokat, amelyekkel a gyerekeket fejleszteni lehet.

Inkluzívan nevelni csak csapatmunkával tudunk, és csak a szülők bevonásával. A szülők bevonása sokkal nagyobb hangsúlyt kell hogy kapjon a nevelőmunkában, mint eddig bármikor az óvodában. Szükséges hozzá egy rendszerszerű látásmód. Nem lesz elég, hogy én a saját csoportomat látom, és a jogszabályokat elegánsan az óvodavezetőre hagyom, hiszen úgyszincs más dolga, mint hogy a változó szabályokat folyamatosan ellenőrizze. Nem lesz elég az a szemlélet, hogy behúzom magam mögött az ajtót, és amit ott a gyerekekkel én teszek, az maga lesz a tökély.

Nem. A külső hatásokra reagálni kell a pedagógusoknak, és a társadalomban zajló folyamatos változásokra reagálnia kell az óvodapedagógusnak is, oly módon, hogy olyan módszereket és eljárásokat alkalmaz, amik a hároméves gyerekeknek a nevelésére alkalmasak 2015-ben.

Folyamatról beszélünk. Az óvodai nevelés rendszerszerű és folyamat, tehát nem ad hoc ötletek sorozata. Erre reményeim szerint már nincs is példa, hiszen tervszerű és tudatos pedagógiai munka folyik. A tervező munkának nagy szerepe van a gyerekek napi tevékenysége megszervezésében egy ilyen sokszínű rendszerben.

Sokféle elhatározást tehet az ember. Azokhoz a gondolatokhoz, amiket ma érintettünk – inklúzió, integráció, differenciálás – egy megváltozott pedagógusszerep tartozik igazából.

Az elkövető is áldozat

Peer Krisztina pszichológus, élménypedagógiai tréner

Mielőtt belevágok, [kicsit videózni fogunk](#).

Szűkítünk, kezdünk rákanyarodni arra a témára, amiről a kerekasztal fog szólni. Az én előadásom is ehhez kapcsolódik. Tudom, hogy a sok óvodapedagógus mellett tanítók is ülnek itt, és azt gondolom, hogy mondandóm releváns az ő szempontjukból is.

Azt a címet adtam az előadásomnak, hogy az elkövető is áldozat, pontosan azért, mert már ez is

tükrözi, hogy én alapvetően rendszerszemléletben gondolkodom, és azt gondolom, hogy egy ilyen helyzetben, amikor áldozatokról és elkövetőkről beszélünk, mindenkinek segítségre van szüksége. A környezet is szóba fog kerülni.

Mielőtt a témáról érdemben tudnánk beszélgetni, muszáj látnunk, hogy bár az agresszió kicsit lerágott csont, alapvetően milyen erőszakos magatar-

tások tudnak megjelenni a gyerekek körében, és egyébként a felnőttek körében is.

Az egyik típus, amikor egyenrangú felek között jelentkezik az agresszió, bizonyára mindenki tapasztalt már ilyet. A következő forma, amikor az erősebbel, illetve a domináns társakkal szemben próbáljuk az erőnket fitogtatni – ez már az óvodában is erőteljesen megjelenik, nem csak az iskolában. És van az a formája is az erőszaknak, amelyik a gyengébbel szemben nyilvánul meg. Ez lesz maga a zaklatás.

Először nézzük meg azt, amikor egyenrangú felek között jelentkezik az agresszió. Azt gondolom, pedagógiai szempontból nagyon másféle beavatkozási módok tudnak sikeresek lenni egy ilyen helyzetben, és másfélék, amikor egy gyengébbel szemben lesz valaki zaklatóvá. Amikor egyenrangú felek között jelentkezik az erőszak – ami elég gyakori, az óvodában is gyakran megjelenik –, nem is biztos, hogy minden esetben agresszióknak kell címkézni. Az agresszió szándékos cselekedet. Itt leginkább edukatív jellegű a pedagógus munkája, alapvetően az a dolga, hogy a gyerekeknek egyfajta viselkedési mintát, repertoárt mutasson, bővítsen a gyerekek lehetőségeit egy ilyen helyzetben. Akár azzal, hogy ő maga mintát nyújt, akár azzal, hogy egy problémahelyzetet kezel a csoporton belül. Vagy azzal, hogy a csoporton belül igyekszik tudatosan értékteremtést, normaképzést megvalósítani azáltal, ahogyan dolgozik a csoportjával. Ha ez az érték megteremtődött egy csoporton belül, a gyerekeknek sokkal könnyebb lesz majd igazodniuk hozzá, és más helyzetekre is alkalmazni azt.

Mi van akkor, amikor a gyengébb az erősebbel szemben vagy a pedagógussal szemben lesz agresszív? Bizonyára ezt is sokan tapasztalták már – az erőszak félelemből, frusztrációból, szorongásból táplálkozik. Ez is egy formája annak, ahogy a gyerekek kapcsolódni igyekeznek egymáshoz. Nem tudja jól, ügyesen kommunikálni, hogy „szeretnék veled játszani”, helyette odamegy, kitépi a kezéből az autót, belerúg, elveszi a füzetét, tehát ügyetlen próbálkozást tesz a kapcsolódásra és a kommunikációra. Nagyon fontos, hogy felismerjük, mi a motivációja, mozgatórugója az ilyen viselkedésnek. Ennek ismeretében tudunk pedagógusként, szakemberként beavatkozni azzal, hogy önbecsülését, önértékelését erősítjük, olyan kommunikációs mintákat mutatunk neki, amelyekkel kapcsolódni tud majd a társaihoz.

Nagyon fontosnak gondolom egyébként a prevenciót, és a prevenciókat az egyik legfontosabb elemem szerintem a tudatos csapatépítés vagy csoportépítés, ami óvodában és iskolában is elengedhetetlen dolog a pedagógusok részéről. Tudom, sokszor nincs rá idő, de ez a tevékenység minden pillanatban adekvát, egy matekóra keretében is. Nagyon fontos példát és mintát mutatunk arra, hogy a konfliktusokat nem egyénileg kell megoldani: a csoportot is fontos használnunk a probléma megoldásában. Nem hiszem, hogy egy rendbontó

gyerek működése a pedagógus és a gyerek interakciója csupán. Ott vannak szemlélő gyerekek, akik ugyanúgy részei ennek a rendszernek, velük is érdemes foglalkozni.

A gyengébbel szembeni agresszió egyik formája nagyon gyakori már óvodáskorban: amikor gúnyolják, csúfolják a másikat. Kicsit bajban is voltam, amikor készültem a konferenciára, mert amit mi zaklatásnak, más néven bullyingnak hívunk, ebben a formában nem tud megjelenni az óvodában – pontosan az életkori sajátosságok miatt.

Mindjárt rátérünk, hogy én mit értek zaklatás alatt, de a zaklatásnak ez a formája, amikor a gyengébbel szemben történik az agresszió, bizony megjelenik az óvodában, éppen csak nem olyan tartós, mint egy kisiskolás életében.

Amit fontosnak gondolok ebben a helyzetben, és itt még nem a zaklatásról beszélünk, hogy be kell látnia az elkövetőnek: amit tesz, az agresszió. A résztvevők nagyon sokáig azt gondolják, hogy ez egy játék, valaminek a része, és mindenki jól szórakozik, ne adj' isten az áldozat maga is megérdekelte, amit kap, mert valami olyat csinált. Muszáj, hogy az elkövető belássa – és ehhez kell a felnőtt segítsége –, hogy ami történik, az agresszió. Innentől két lehetősége van. Vagy befejezi, vagy ha folytatja, akkor viszont számára is tudott dolog, hogy amit tesz, az agresszió egy formája.

A másik, nagyon fontos dolog, hogy az áldozat meg tudja bocsátani annak, aki őt bántotta. Később látni fogjuk, hogy ha a feloldás elmarad, tehát nem tudunk a folyamatnak a végéig eljutni, az áldozat benne ragad az áldozati szerepben (és nemcsak óvodában, iskolában). Lehet intézményt váltani, ha a probléma nem oldódik meg. Rengeteg gyerekkel találkozom a praxisom során, jönnek a szülők, hogy ők már két iskolát váltottak, de hát tudjuk szakemberként, hogy ez nem feltétlenül megoldás, sőt sok esetben csak ront a helyzeten. Muszáj, hogy az áldozat is kimozduljon a szerepéből!

Itt szeretném elmondani, hogy én mit értek zaklatás alatt. A pszichológián belül a szociálpszichológia foglalkozik ezzel. A zaklatás, más néven bullying, szándékos, tudatos dolog. Hosszú ideig tart, nem egyszeri alkalom, és mindig az erősebbtől a gyengébb felé irányul.

Sok más témával együtt ez is tabu valahol. Tudjuk, társadalmi norma, hogy nem bántjuk a gyengébbet. Ezt jól belénk verték, és innentől jön az igazi probléma. Pont attól, hogy tudjuk, hogy tabu, nehezen tudunk vele mit kezdeni, ezért reagálunk néha úgy, ami nem célravezető, nem fogja segíteni a megoldást. A zaklató tudja, hogy amit csinál, nem jó, ezért titkolni akarja. Az áldozat pedig szégyelli magát, és nem szeretné, hogy kiderüljön a dolog, és akkor jönnek a szemlélők, akik állnak és tátják a szájukat, vagy azon rettegnek, hogy ők lesznek a következők, vagy addig is megkönnyebbülnek, hogy nem ők a soron lévők. Tehát ők félnek, tartanak et-

től a helyzettől, és pontosan ez az, ami elő tudja idézni a kognitív diszonzancia-redukciót.

Ez a fogalom nagyon pontosan leírja azt, hogy van valami a fejemben, és én szeretnék ezzel összhangban viselkedni, de ez nem mindig megy. Akkor aztán nagy baj keletkezik itt belül, megborul az egyensúly, és ha szeretném helyrebillenteni, egy lehetőségem van: elkezdem az áldozatot hibáztatni, kvázi felmentem magam, hogy „oké, hát igazából megérdemelte, mert amúgy is mindig beleszól a dolgokba, és egyébként is miért olyan stréber”, stb. Másrésztől meg elbagatellizálják, hogy ez csak játék, „hogy csak játékból rugdossuk egymást a folyosón”. Az a legszörnyűbb ebben a bántalmazó helyzetben, és azért is tud fennmaradni, mert a kapcsolati igényt kielégíti minden oldalról. Bármennyire is betegen működő rendszer ez, biztonságos, mert ki tudjuk számítani. „Minden nap, amikor beérkezem a suliba, elveszik a szendvicsemet.” Ez beteges, de biztonságot ad.

A pedagógus is ember, a pedagógusok is hibáznak, úgy, ahogy más emberek is. Ha ismerjük a jelenséget, könnyebben tudunk majd reagálni ezekre a helyzetekre. Gyakran a pedagógus is beleesik abba a csapdába, hogy elhiszi: ez egy játék. Nem biztos, hogy ez tudatos. Valahol ő is érzi, hogy nagy a probléma, büntudatot érez, hogy nem vette időben észre, hogy ennek nem szabadott volna megtörténnie. Kicsit a saját magunk felmentéséről szól a dolog, elhisszük, hogy ez egy játék. Könnyebb az áldozatnak is („Ugyan már, nincs semmi baj, tényleg játék volt, stb.”); ő sokkal jobban szégyelli az egészet.

Láthatjuk, és ez a paradoxona a helyzetnek, hogy a társadalmi tiltás, ami a kérdést körülöleli, gyakorlatilag fenntartja a helyzetet. Minél inkább társadalmi tabu a zaklatás, minél inkább elítéljük, annál kevésbé van lehetőségünk rá, hogy szembemenjünk vele. Nem szeretnénk a tabut felfedni, kerülőutakhoz folyamodunk, hogy a lelki békénk fennmaradjon. Ilyen, amikor titokban tartjuk vagy elbagatellizáljuk a helyzetet. A szituációt így nem tudjuk megoldani, nem lesz vége a zaklatásnak.

Hogy mit tehet a pedagógus ebben a helyzetben? Kapcsolódnék az előttem szólókhöz: alapvetően a prevenció az, ami működik, és már nagyon kicsi kortól. A személyiségnek a fejlesztése. Ez lehet szabad játék, rajzolás, amivel rákapcsolodom a gyerekekre, hogy beszéljünk a kérdéstről. Fontos, hogy tudatosan foglalkozzunk a csoporttal: a csoportfejlődés szakaszai éppen hol tartanak ebben a folyamatban.

Nagyon fontosnak gondolom, hogy a szájtáti, lézengő gyerekeket, akik csak nézik a történéseket, be kell vonni, mobilizálni kell. Ez az ő felelőségük is, mindenkinek a felelősége, nem csak az áldozaté meg az elkövetőé. Éppen ezért tartom fontosnak, hogy a folyamat végén megtörténjen a bocsánatkérés és a bocsánatkérés elfogadása. Legyen valamilyen megbékélés, jóvátétel a helyzetben. Nem célravezető pusztán az elkövetőt büntetni azért, amit

tett, az csak olaj a tűzre. Sokkal komolyabb problémákhoz tud vezetni, ha őt megbüntetjük, és a többiekkel nem foglalkozunk.

Meseterápiával is foglalkozom, választottam egy mesét az előadásom végére. Ez a mese nagyon jól használható ilyen helyzetekben:

Az oroszlán és a kecske – indiai népmese

Egy kecskenyáj az erdőre járt legelni. Történt egyszer, hogy alkonyattájt, amikor hazafelé ballagtak, az egyik öreg kecske igen elfáradt. Hátrahagyták a többiek, s lassan beesteledett. Szegény kecske nem talált haza, s elbújt egy közeli barlangban.

Hanem mekkora volt az ijedelve, mikor egy oroszlánt pillantott meg odabent! Dermedten állt egy pillanatig, aztán sebesen gondolkodni kezdett, mit is tehetne. "Ha elfutok – gondolta magában –, csakhamar utolér az oroszlán. De ha összeszedem a bátorságomat, és szembenézek vele, talán megmenekülök."

Ezért aztán nagy hetykén az oroszlán elébe állott, mintha félelemnek árnyéka sem érné a szívét. Az oroszlán ránézett, bámulta, sehogy sem értette, ez a kecske mitől ilyen bátor. A többi kecske bezeg messze elkerüli! Végül arra a gondolatra jutott, hogy nem is kecske ez, hanem valami ismeretlen, soha nem látott állat.

– Ki vagy te? – kérdezte udvariasan az oroszlán.

– A kecskének királynője! – válaszolt a kecske nagy büszkén. – Siva isten szolgája vagyok, s megfogadtam: száz tigris, huszonöt elefántot és tíz oroszlánt falok fel a tiszteletére. A száz tigrissel meg a huszonöt elefánttal végeztem is, és most ke-resem a tíz oroszlánt.

No, ez aztán alaposan meglepte az oroszlánt! Elhitte a kecskének, hogy csakugyan felfalná, kimászott hát a barlangból azzal, hogy a képét akarja megmosni a patakban. Odakint szembetalálkozott a sakállal, s az nyomban látta, hogy ugyancsak ráijesztett valaki az állatok királyára. Megkérdezte, mi bántja.

Az oroszlán elmesélte, hogy találkozott egy különös állattal, aki ugyan kecskére hasonlít, de nem lehet az, mert sokkal bátrabb.

Az agyafúrt sakálnak nem kellett több: tudta rögtön, hogy a különös állat nem más, csak egy ravasz, vén kecske. Mondta is az oroszlánnak, hogy ne veszítse el a fejét, mert csellel áltatja csak a gyenge, öreg állat, hogy elkerülje félelmetes fogait.

– Gyere vissza a barlangba, s fald fel az orcátlant! – ajánlotta a sakál.

Megfogadta a tanácsot az oroszlán, s hazatért a sakállal. A kecske tudta mindjárt, hogy a ravasz sakál árulta el. De még most sem veszítette el bátorságát. Eléjük ment, s méltóságteljesen így szólt a sakálhoz:

– Így teljesíted hát parancsomat? Elküldtelek, hogy hozz nekem tíz oroszlánt, te meg visszajössz

egyetleneggyel! No, meg is nyúzlak a hanyagságo-dért!

Ahogy ezt hallja az oroszlán, gondolta menten, hogy őt árulta el a sakál, iszonyú haragjában neki-

esett és széttépte. A kecske meg közben kisurrant a barlangból, s így meg is menekült az oroszlán karmai közül.

A bullyproof módszer – a kerekasztal-beszélgetés témafelvezető előadása

Paragi Ébel Emese, a Feketerigó Alapítvány kuratóriumi elnöke

Mit is takar valójában az ún. bullyproof tanfolyam? A módszert Budapesten alkotta meg Robert Goris, aki Ausztráliából érkezett Magyarországra. Magyar felesége révén évek óta itt él, és teljes munkaidőben tevékenykedik különböző nemzetközi óvodákban és iskolákban.

Több tanfolyama is van, nemcsak gyerekek oktatásával foglalkozik. Tapasztalatait hosszú évek alatt szerezte, profi szinten gyakorolja és oktatja a különböző harcművészeteket. Az egyik tanfolyama az utcai túlélőprogram – ezt a gyerekeknek nem tanítjuk. A másik kettő a nők önvédelmi tanfolyama és a bullyproof.

Robert minden évben két teljes hónapot Afrikában tölt, ahol az ENSZ-ben dolgozó munkásoknak, alkalmazottaknak segít, különösen azoknak, akik menekülttáborokban dolgoznak. Olyan technikákat tanít nekik, amikkel biztonságban tudhatják magukat.

A bullyproof úgy alakult ki, hogy gyerekeknek szóló harcművészeti tanfolyamai alatt Robert sokat beszélgetett a szülőkkel. Főként neki, hogy a fő ok, amiért a gyerekeket ezekre a tanfolyamokra beíratják a szülők, nem az, hogy a gyerek megtanuljon kungfuzni, aikidózni, dzsúdózni stb., hanem az, hogy a gyerek önbizalmat szerezzen, magabiztonságot nyerjen, amivel képes lesz az iskolában, ha piszkálják, bántják, zaklatják, megvédeni magát.

A probléma ezzel az volt, hogy Robert létező tanfolyamai erre nem alkalmasak, egy harcművészet elsajátítása ugyanis sok időt vesz igénybe. Tíz-húsz évről beszélünk. Egy gyereknek nincs ennyi ideje, hogy megtanulja, az iskolában hogyan oldja meg a konfliktusokat. Fölmerült az igény, hogy egy olyan tanfolyamot kellene a gyerekeknek létrehozni, ami viszonylag rövid időn belül elsajátítható, és kifejezetten azokra a szituációkra készíti föl a gyerekeket, amikkel majd az óvodában, iskolában, játszótéren találkozhatnak.

Ekkor kezdett el Robert mélyrehatóan foglalkozni az iskolai-óvodai zaklatással, a piszkálódással az óvoda esetében. Amikor Budapestre került, módjában állt a módszert tesztelni a tanfolyam indulása előtt. A tesztelés egy ismert amerikai színészházaspár gyerekeivel zajlott, amikor a család Magyarországon, Budapesten töltött több hónapot egy forgatáson. Robertet kérték föl, hogy heti négy-öt alkalommal járjon a családhoz. Kifejezetten az volt a feladata, hogy magánórákat adjon a gyerekek-

nek, és különleges helyzetekre próbálja felkészíteni őket.

E néhány hónapos időszak alatt tesztelte le Robert, hogy módszere hogyan működik. Csak ezután kezdte el intézményi keretek között oktatni a bullyproofot. A módszer kiindulásául saját élete, saját élményei is alapul szolgáltak, ezekből próbált meríteni, tizenévesen ugyanis őt is piszkálták szokatlan testmagassága miatt. Visszaemlékezett arra is, hogy a szülei milyen tanácsokkal látták el annak idején. A tanfolyamra járó gyerekek szüleivel konzultálva felismerte, hogy a tanácsok nem változtak az évtizedek alatt.

Szülőként, illetve szülőkkel sokat beszélgető emberként én is tudom, hogy ha a gyerek hazamegy, és panaszkodik, hogy bántják, általában ilyen tanácsot adnak az apák: „Üss vissza! Lehetőség szerint nagyobbat üssél, mint amilyet kaptál, és akkor jó eséllyel békén hagynak.” Ezzel az a probléma, hogy a gyerek azt az üzenetet kapja, hogy az életben vannak szituációk, amikor az erőszak elfogadható, sőt az egyetlen módja a konfliktust megoldásának. Ez a hozzáállás nyilván nem célravezető.

Az édesanya tanácsa pedig ez: „Szólj a tanító néninek, óvó néninek, biztosan segít neked.” Ebben az esetben viszont a gyerek azt fogja gondolni, hogy mindig lesz mellette valaki, aki a problémát helyette megoldja.

Robert szerint mindez nem is csak az óvodás korosztályra jellemző. A mai fiatal felnőttek nagy része igen nehezen áll a saját lábára, nehezen tud a szülőkről leválni. Egyre kevesebb önállóságot tanulnak, már csak ezért sem célszerű őket valaki máshoz küldeni, aki „majd megoldja”. Ehelyett olyan képességet, ismeretet kell adni, amit az áldozat elő tud húzni és alkalmazni tud az adott helyzetben.

A bullyproof két aspektussal dolgozik: egyfelől azokra szituációkra készít fel, amikor gyerek gyerekkel találkozik, másrészt a gyerek felnőttel szemben is kerülhet olyan helyzetbe, amelyben meg kell védenie magát – utóbbiról most nem lesz szó, de nyilván ez is rendkívül hasznos része a tanfolyamnak. Nézzünk meg [egy rövid összefoglaló videót](#) arról, hogy a 40-50 perces órák hogyan zajlanak!

Itt azt láttuk, hogy a tanfolyamon olyan apró trükköket és technikákat tanítanak a gyerekeknek, amit felnőttekkel szemben is képesek használni. Nem arra kell gondolni, hogy megtanítják őket „lekungfuzni” egy 180 kilós embert. Nyilván nem

fog sikerülni, nem is ez a cél. Az elsődleges cél, hogy a konfliktust erőszakmentesen próbálják megoldani. Ha egy gyerek egy felnőttel kerül szembe, az bizonyosan nem a játékról fog szólni. Arra van szükség, hogy a gyerek hirtelen reagálni tudjon.

A másik aspektus, a mai központi téma, amikor a gyerekeket azokra a szituációkra készítjük fel, amikor egymással kerülnek konfliktusba.

Itt az elszenvető, az elkövető és a külső szemlélők szemszögéről kell beszélnünk. Az elszenvetők szempontja: a pizskálódás abból adódik, hogy az erőviszonyok nem ugyanazok. Azok, akik másokat pizskálnak, nagyon tudatosan, ügyesen választják ki áldozataikat, mert pontosan érzik erőfölényüket.

A kulcs az, hogy az elszenvető gyerekeket meg kell tanítani arra, hogyan tudnak a saját önbizalmukra alapozva olyan fellépést mutatni, amellyel egy ilyen szituációban kellően határozottan képesek fellépni.

Elsősorban verbális módszerekkel, verbális úton kell hozzáállni az adott konfliktushoz. Azt tanácsolni egy gyereknek, hogy „Kisfiam, legyél magabiztos, ne hagyd magad, véd meg magad!”, nagyon könnyű. Nyilván nem jó, ha ezt anélkül mondjuk, hogy megmutatnánk neki, megértetnénk vele, hogy az adott szituációban képes lehet a saját testi erejét is használni, és van ő annyira magabiztos, hogy meg tudja védeni magát. Robert hasonlatával élve ez olyan, mintha szörfözni küldenénk a gyereket anélkül, hogy úszni tudna.

Meg kell tanítani a gyerekeket arra, hogy saját testi erejükkel tisztában legyenek. Ugyanakkor a tanfolyam az erőszakmentességre épít. Nem azt tanulják a gyerekek, hogy hogyan pofozzam vissza, akitől kapok egyet. Ez nem fog célra vezetni.

Az elkövető szempontjából már sokkal összetettebb a kérdés. A legfontosabb üzenet, amihez Roberték is tartják magukat, hogy senki sem születik elkövetőnek. Nincs olyan gyerek, aki azért bántja a többi, mert olyannak született. Valahol útközben válik elkövetővé, és ennek mindig konkrét oka van.

Roberték gyakorlata a nemzetközi iskolákban az, hogy tudatosan vonják be a bully típusú gyerekeket a tanfolyamba, célirányosan veszik be őket a csoportba, azért hogy átneveljék őket. Ezt úgy kell érteni, hogy meg kell mutatni nekik az utat, hogy a

saját erejüket hogyan képesek pozitívan használni. Ez nagyon hosszú folyamat, hiszen nem ehhez vannak hozzászokva, hanem ahhoz, hogy a csoportban elfoglalt helyüket erejük fitogtatásával, negatív hozzáállással erősítik. Azt kell velük szépen lassan megértetni, hogy erejüket pont ellenkezőleg kell felhasználniuk.

Roberték minden esetben követendő példát állítanak a gyerekek elé. El is mondják nekik, hogy „Nézz rám, közel két méter magas vagyok, húsz éven át kungfuztam, aikidóztam. Bárkit képes lennék bántani, mégsem teszem, mert az erőmet, a tudásomat nem erre kell hogy használjam. A gyengébbet megütni sosem menő!” Vagyis új szerepbe próbálják bevonni ezeket a gyerekeket.

Egy olyan kisgyereknek, aki a saját erejét nem megfelelően használja, újdonság olyan szerepkörrel találkozni, hogy lám, én is tudok segíteni, lehetek követendő jó példa. Tudok segítséget nyújtani, megtanítani olyasvalamit, amit a másik nem tud. Években mérhető folyamatok ezek, de rendkívül hasznosnak és sikeresnek bizonyultak a tanfolyamok során.

Roberték számára nagyon fontos a szemlélődők nézőpontja is. Akárhányszor megkérdezzük egy gyereket arról, milyen érzés azt látni, hogy bántanak valakit, azt válaszolja, hogy nem jó érzés. És segítesz? – kérdezzük, amire általában szintén „nem” a válasz.

Egy gyerektől, legyen óvodás vagy kiskorú, legfőképpen kiskamasz, nem várható el, hogy egyedül képes legyen felállni, és belépni a szituációba, egy zaklató gyerekekkel szemben. Viszont ha a gyerekeknek megmutatjuk a közösség erejét, és arra neveljük őket, hogy mint közösség lépjenek fel, már változik a helyzet.

Nem a bullyproof tanfolyam a lényeg, hanem az iskolában zajló általános és gyakori beszélgetések. Fontos, hogy az iskolában, pl. az osztályfőnöki órán a gyerekek végig tudják beszélni a helyzeteket, mit, hogyan tudnak tenni. Osztályközösséget, közös szellemiséget kell teremteni a pedagógus bevonásával! Ennek eredményeként közösségként, összetartva tudnak megoldást találni a felmerülő szituációkra.

A bullyproof módszerről további információk olvashatók a www.prosectra.com webhelyen.